Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Stg. voor CVO op Ref. grondsl. te Gorinchem

Herstelonderzoek bestuur

Herstelonderzoek

Datum vaststelling: 22 april 2022

Samenvatting

Bestuur: Stg. voor CVO op Ref. grondsl. te Gorinchem

Bestuursnummer: 42556

Aantal scholen onder bestuur: 1

Totaal aantal leerlingen: 1776

De Inspectie van het Onderwijs heeft van 24 tot en met 26 januari 2022 een herstelonderzoek uitgevoerd bij de stichting voor Christelijk Voortgezet Onderwijs op Reformatorische grondslag te Gorinchem (hierna: de Gomarus). Wij hebben dit onderzoek uitgevoerd om te toetsen of het bestuur de tekortkomingen die wij hebben vastgesteld in april 2021 tijdens het specifiek onderzoek in het kader van artikel 15 van de Wet op het Onderwijstoezicht (WOT) heeft hersteld. We stimuleerden het bestuur ook om in het verbetertraject de nieuwe wetgeving over Burgerschapsonderwijs te betrekken.

We stellen vast dat het bestuur aan de herstelopdrachten heeft voldaan. Ook heeft men stappen gezet op het gebied van burgerschapsonderwijs. Het herstel is gerealiseerd in een periode waarin het onderwijs in heel Nederland te kampen had met de gevolgen van de coronapandemie. Alle medewerkers van de school hebben daarbij inzet en flexibiliteit getoond.

Aanleiding herstelonderzoek
Het specifiek onderzoek in het kader van artikel 15 van de WOT van april 2021 is uitgevoerd vanwege een signaal dat naar voren kwam in een artikel dat op 27 maart 2021 in de NRC werd gepubliceerd. Naar aanleiding van dat signaal hebben we onderzoek gedaan bij bestuur en school (locaties: Gorinchem en Zaltbommel) naar de sociale veiligheid van specifieke groepen leerlingen in de scholen, meer in het bijzonder naar de veiligheid van leerlingen die vragen hebben over hun seksuele identiteit.

In ons rapport over dat onderzoek hebben we vastgesteld dat het bestuur in onvoldoende mate zorgdroeg voor de veiligheid van alle leerlingen. Het bestuur had onvoldoende zicht op de vraag welke groepen leerlingen de school als niet veilig ervaren (art. 3b WVO). Ook constateerden we dat docenten in onvoldoende mate betrokken werden bij de pedagogische-didactische aanpak van de school op dit punt (art. 24, derde lid WVO en art. 32e WVO). We hebben het bestuur herstelopdrachten gegeven. Ons onderzoek wees ook uit dat op de locatie Zaltbommel een aantal klassen niet de geplande lessen over seksuele diversiteit had ontvangen, terwijl het een wettelijke verplichting is om hier aandacht aan te besteden (art. 11c WVO, kerndoel 43).

We stimuleerden het bestuur tot slot om het burgerschapsbeleid in lijn te brengen met de eisen die artikel 17 van de WVO daaraan stelt en de ontwikkeling van dit beleid te betrekken bij relevante aspecten van de herstelopdrachten.

We stelden het rapport vast op 18 juni 2021. Dat rapport is in ongewijzigde vorm, na een juridische procedure, in september 2021 openbaar gemaakt. Tussen september 2021 en januari 2022 is er door school en bestuur vervolgens aan de hand van een verbeterplan gewerkt aan herstel van de in juni 2021 geconstateerde tekortkomingen.

Maatschappelijke context
Een van de vragen die we in dit onderzoek beantwoorden, is of het bestuur voldoet aan de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid van leerlingen. Deze vraag beantwoorden we tegen de achtergrond van een bredere maatschappelijke discussie over de toelaatbaarheid van levensbeschouwelijk gemotiveerde opvattingen van schoolbesturen over seksuele diversiteit. Dit debat wordt mede bepaald door de spanning die zich kan voordoen tussen de grondwettelijk verankerde vrijheid van onderwijs enerzijds en de invulling van de wettelijke opdracht tot bevordering van basiswaarden van de democratische rechtsstaat, waaronder gelijkwaardigheid, non-discriminatie en autonomie anderzijds. De inspectie ziet er onder meer op toe dat het bestuur van de Gomarus de sociale veiligheid van alle leerlingen borgt zoals de wet dat voorschrijft. Datzelfde geldt ook voor de realisering van de kerndoelen, en de wettelijke opdracht tot bevordering van basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Het is de taak van het bestuur van de Gomarus veiligheidsbeleid te ontwikkelen en uit te voeren dat rekening houdt met de mogelijke risico's die de grondslag van de school oplevert voor (groepen) leerlingen, evenals ervoor te zorgen dat ook op de andere genoemde punten wettelijke eisen worden nageleefd.

Wat is verbeterd?
De tekortkomingen zijn hersteld.

- Het bestuur besteedt nu bij het monitoren van de sociale veiligheid van groepen leerlingen specifiek aandacht aan groepen

leerlingen die de school als mogelijk onveilig kunnen ervaren. De schoolleiding monitort de veiligheid met behulp van gestandaardiseerde instrumenten. De instrumenten zijn, als dat nodig is, gericht aangepast om zo goed mogelijk zicht te krijgen op de sociale veiligheid van deze specifieke groepen leerlingen.

- De schoolleiding analyseert de informatie die met de monitorinstrumenten wordt opgehaald in samenhang, en zet interventies in als dat nodig is. Ook worden er geregeld gesprekken gevoerd met en tussen belanghebbenden in de organisatie die tot doel hebben om zicht te krijgen en te houden op de veiligheid van alle leerlingen. De schoolleiding brengt verslag uit aan het bestuur. Schoolleiding en bestuur beschikken nu over informatie om waar nodig gerichte maatregelen te treffen om de veiligheid van leerlingen te borgen dan wel te bevorderen. Op een van de afdelingen is een onveilige situatie in de klas op deze wijze aan het licht gekomen en daar is effectief op gereageerd.
- De 'Notitie homoseksualiteit' uit 2016 is in samenspraak met de koepel voor reformatorische scholen vervangen door een visienota over seksuele diversiteit. Deze vernieuwde nota is richtinggevend voor het sociale schoolveiligheidsbeleid op het gebied van seksuele diversiteit. Er is geen strijdigheid tussen de basiswaarden van de democratie en de nieuwe visienota. Het anti-pestbeleid is geactualiseerd. Daarnaast is het algehele veiligheidsbeleid herijkt en dit voldoet nu aan de wettelijke eisen en is voldoende geborgd. Protocollen zijn herzien, rollen en verantwoordelijkheden zijn duidelijk belegd, en het bevoegd gezag ziet erop toe dat iedereen zich aan gemaakte afspraken houdt. Dat betekent dat het bevoegd gezag, schoolleiding, teamleiders, vertrouwenspersonen, mentoren en zorgfunctionarissen nu weten waar hun verantwoordelijkheid ligt en wat er van hen verwacht wordt. De schoolleiding ziet erop toe dat men zich binnen de school aan de gemaakte afspraken houdt en rapporteert hierover aan het bestuur. De raad van toezicht monitort dit proces vanuit de eigen rol als intern toezichthouder.
- Naast de visienota over seksuele diversiteit is er een Praktische handreiking ontwikkeld waarin staat uitgewerkt hoe het personeel omgaat met de groep leerlingen die vragen heeft over hun seksuele identiteit. Alle medewerkers zijn op de hoogte van het bestaan van de Praktische handreiking. De inhoud ervan

geniet een breed draagvlak onder het personeel. Zij is tot stand gekomen na meerdere gesprekken tussen bestuur, schoolleiding, docenten, ondersteunend personeel, (oud-)leerlingen en externe professionals.

- In de Praktische handreiking staat beschreven hoe men op school omgaat met leerlingen die vragen hebben over hun seksuele identiteit. De kern van dat beleid is dat het individuele belang van de leerling altijd centraal staat. Docenten oordelen niet over individuele leerlingen, hebben een open houding en stellen open vragen. Vertrouwelijke informatie van de leerling aan de mentor of docent wordt nooit buiten medeweten, en in principe ook alleen na instemming van de leerling, met derden gedeeld. Docenten en mentoren hebben hiermee handvatten hoe men individuele leerlingen op dit vlak tegemoet treedt of hoe men, als de leerling dat wil, in de klas bijvoorbeeld een *coming out* kan begeleiden. De handreiking is tijdens het verbeterproces voor dergelijke situaties in de dagelijkse lespraktijk ook gebruikt en voorziet daarmee in een behoefte. De school heeft hiermee belangrijke stappen gezet om te veiligheid van alle leerlingen te borgen. Het komt er nu op aan dat deze stappen ook adequaat en consequent in de praktijk worden gebracht, en dat het bestuur daar goed zicht op houdt. (zie ook: wat kan beter).
- Er zijn in het kader van het verbetertraject, en deels ook als voorzetting van reeds bestaande plannen, meerdere schoolbrede studiedagen, bezinningsmomenten in teamverband, en andere gesprekssessies georganiseerd om deskundigheid te bevorderen en handelingsverlegenheid te verhelpen. Met ingang van 2022 wordt een terugkerende scholingsmiddag over dit thema aan de kwaliteitsagenda toegevoegd. Het professionaliseringsaanbod en het nieuw vormgegeven beleid hebben een bewustwordingsproces op gang gebracht over hoe de school in dit opzicht als oefenplaats voor de democratische samenleving kan fungeren, en wat dit vraagt van docenten bij het realiseren van een pedagogisch klimaat in brede zin.
- Op de locatie Zaltbommel hebben de leerlingen, die de de geplande lessen over seksuele diversiteit niet hadden ontvangen (kerndoel 43), deze alsnog gekregen. Daarnaast is de school nagegaan wat de oorzaak was van het uitblijven van dit aanbod aan deze leerlingen. Die was gelegen in een combinatie van roosterproblemen en handelingsverlegenheid van mentoren.

Zowel aan de professionalisering van mentoren op dit punt als aan de planning van het aanbod is gewerkt: de lessen over dit thema worden nu in projectweken voor alle klassen geprogrammeerd.
- In opdracht van het bestuur hebben alle vakgroepen hun lesmateriaal gescreend op mogelijke strijdigheden met de basiswaarden van de democratische rechtstaat. Er zijn geen strijdigheden aangetroffen in het lesaanbod van de Gomarus met betrekking tot de basiswaarden van de democratische rechtstaat, noch in de uitingen van docenten, schoolleiding of bestuur. Bestuur en docenten hebben de screening tijdens de onderzoeksdagen toegelicht. Deze is degelijk verricht. Er zijn geen aanwijzingen dat het onderwijsaanbod van de school in strijd is met de basiswaarden.

Wat kan beter?
- Veel van de hierboven vermelde verbeteringen hebben een plek op de kwaliteitsagenda gekregen. Maar een aantal interventies is nog niet (volledig) ingebed in de reguliere kwaliteitszorgcyclus van het bestuur. Het is dan ook zaak dat het bestuur alle opbrengsten van het verbetertraject stelselmatig evalueert en, op basis van de opbrengsten van deze evaluatie, in gesprek blijft met medewerkers, leerlingen en andere belanghebbenden over wat beter kan en moet als het gaat om de veiligheid van alle leerlingen.
- Het beleid over het gewenste pedagogisch handelen van docenten ten aanzien van leerlingen die vragen hebben over hun seksuele identiteit is nu nog vooral gericht op de individuele leerling of op het gesprek in de mentorklas. Er zijn nog geen afspraken over hoe docenten door hun pedagogisch handelen kunnen bijdragen aan een leerklimaat waarin de mogelijke spanning tussen de visie van de school en de persoonlijke belevingswereld van leerlingen bespreekbaar wordt. Ook kan duidelijker worden aangegeven hoe dat aansluit bij de wettelijke eisen rond burgerschap. Hier ligt een taak voor bestuur en school. Het is zaak om samen met docenten en ouders en leerlingen in kaart te brengen welke behoeften de leerlingen van de Gomarus hebben in dat verband, wat dat betekent voor het pedagogisch handelen van de docent, en welke eisen dit stelt aan het schoolklimaat.

Vervolgtoezicht
Het bestuur heeft aan de herstelopdrachten voldaan en valt daarmee weer onder het reguliere toezicht. Regulier toezicht behelst onder meer een jaarlijkse risicoanalyse. Het voorziet met ingang van 2021 ook in een tweejaarlijks periodiek bestuursgesprek waarvan het eerste zal plaatsvinden in januari 2023. Tijdens het gesprek zal de voortgang rond de aandachtspunten uit dit herstelonderzoek met het bestuur besproken worden.

In lijn met bovenstaande verbetermogelijkheden stimuleren wij het bestuur om de gewenste verbinding tussen sociale veiligheid, schoolklimaat en pedagogisch handelen nadrukkelijk te betrekken bij het vormgeven van doelgericht, samenhangend en herkenbaar burgerschapsonderwijs. De wettelijke burgerschapsopdracht vraagt van scholen zorg te dragen voor een schoolcultuur waarin de basiswaarden zichtbaar zijn en alle leerlingen zich, ondanks verschillen, veilig en geaccepteerd voelen.

Inhoudsopgave

1.	Opzet van het herstelonderzoek	9
2.	Conclusie en resultaten herstelonderzoek	14
3.	Reactie van het bestuur	27

1 . Opzet van het herstelonderzoek

De Inspectie van het Onderwijs heeft van 24 tot en met 26 januari 2022 een herstelonderzoek uitgevoerd bij de stichting voor Christelijk Voortgezet Onderwijs op Reformatorische grondslag te Gorinchem (hierna: de Gomarus). Wij hebben dit onderzoek uitgevoerd om te toetsen of het bestuur de tekortkomingen die wij hebben vastgesteld in april 2021 tijdens het specifiek onderzoek in het kader van artikel 15 van de Wet op het Onderwijstoezicht (WOT) heeft hersteld.

Leeswijzer
In dit hoofdstuk besteden we onder het kopje context achtereenvolgens aandacht aan de aanleiding voor het specifiek onderzoek, de geconstateerde tekortkomingen en beschrijven we kort het hersteltraject dat aan het herstelonderzoek voorafging. Vervolgens vermelden we de onderzoeksvragen en de onderzoeksactiviteiten.

In hoofdstuk 2 staat het samenvattend oordeel en in paragraaf 2.1 lichten wij de resultaten van ons onderzoek toe. In paragraaf 2.2 staat aangegeven hoe het vervolgtoezicht eruit ziet. In hoofdstuk 3 is de reactie van het bestuur opgenomen. In hoofdstuk 4 staat de zienswijze.

Context
Aanleiding specifiek onderzoek
De aanleiding voor het specifiek onderzoek dat wij in april 2021 hebben uitgevoerd, was het signaal dat naar voren kwam in het artikel “School duwt kinderen ongevraagd uit de kast” in de NRC van zaterdag 27 maart 2021. Het artikel is gebaseerd op gesprekken met acht oud-leerlingen van de Gomarus. In het artikel wordt beschreven hoe in één week in oktober 2016 drie meisjes (leerlingen uit havo 4 en 5) zich door medewerkers van de school gedwongen voelden om tegenover hun ouders uit de kast te komen. De inspectie heeft dit artikel als een signaal voor mogelijke sociale onveiligheid beschouwd en heeft na het voeren van gesprekken met het bestuur en oud-leerlingen gemeend voldoende grond te zien voor een specifiek onderzoek in het kader van artikel 15 van de WOT.

Conclusies specifiek onderzoek
In het onderzoek van juni 2021 constateerden we tekortkomingen waardoor het bestuur niet aan de volgende wettelijke voldeed. Zo voldeed het niet aan de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid van alle leerlingen en werd de veiligheid van (groepen) leerlingen onvoldoende gemonitord (art. 3b WVO). Ook stelden we vast dat er onvoldoende beleid was over hoe het personeel bijdraagt aan de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijskundig beleid en het beleid over wat er pedagogisch-didactisch van het personeel wordt

verwacht (art. 24 derde lid WVO en art. 32e WVO). Tot slot constateerden we dat niet alle leerlingen in de praktijk een aanbod krijgen om voor alle kerndoelen de benodigde kennis, vaardigheden en houding te verwerven (art. 11 WVO). Het ging in dit geval om kerndoel 43 (seksuele diversiteit) op de locatie Zaltbommel.

Hersteltraject
Het rapport dat wij opstelden over het onderzoek van april 2021, is vastgesteld in juni 2021 en door ons in september 2021 gepubliceerd. De publicatie van het rapport werd vertraagd omdat het bestuur en de inspectie elkaar tussen vaststelling en publicatie bij de voorzieningsrechter getroffen hebben. Deze bepaalde in september 2021 dat de inhoud van het rapport niet onrechtmatig is en dus openbaar gemaakt kon worden.

Na de uitspraak van de rechter en publicatie van het rapport heeft het bestuur een verbeterplan opgesteld. De inspectie heeft aan de hand van dat verbeterplan het hersteltraject tussen de rechterlijke uitspraak en het herstelonderzoek van januari 2022 gemonitord door middel van een drietal gesprekken: één in september, één in november en één in december 2021. In september informeerde het bestuur ons op hoofdlijnen van het voorgenomen verbetertraject. Het gesprek in november betrof een regulier voortgangsgesprek. In dat voortgangsgesprek hebben wij het bestuur gewezen op het feit dat ons gebrekkig zicht verschaft werd op de voortgang van het verbetertraject. Wij hebben vervolgens, tijdens het extra ingelaste gesprek in december, geconstateerd dat de informatievoorziening over het verbeterproces na november aanmerkelijk verbeterde.

Onderzoeksvragen
Het herstelonderzoek van 2022 moet antwoord geven op de vraag of het bestuur de tekortkomingen die wij hebben geconstateerd, heeft hersteld. Concreet betekent dit, dat we onderzocht hebben of het bestuur voldaan heeft aan de herstelopdrachten die wij het bestuur in het rapport van juni 2021 hebben gegeven. De vragen uit het onderzoeksplan zijn steeds direct te herleiden tot een van de herstelopdrachten. We vermelden hieronder de onderzoeksvragen uit het onderzoeksplan en vermelden daarbij steeds de bijbehorende wettelijke vereisten[1]:

Met betrekking tot de zorgplicht (art. 3b WVO):

• Heeft het bestuur gericht in beeld gebracht welke (groepen) leerlingen de school als niet veilig ervaren?
• Monitort het bestuur de veiligheid van alle leerlingen met gerichte aandacht voor bedoelde (groepen) leerlingen; evalueert het bestuur het beleid en stelt het op basis van deze evaluatie het beleid bij waar

dat nodig blijkt?
• Heeft het bestuur beleid geformuleerd waarvan aannemelijk is dat dit toereikend is om tekortkomingen in het veiligheidsbeleid, met name voor bedoelde (groepen) leerlingen te herstellen en stelselmatig te borgen?
• Voert het bestuur dit beleid ook uit?

Met betrekking tot de bijdrage personeel aan onderwijskundig beleid en pedagogisch-didactisch handelen (art. 24 derde lid WVO en art. 32e WVO):

• Heeft het bestuur beleid geformuleerd over de rol van de docent en ander onderwijspersoneel bij het realiseren van een veilig klimaat voor alle leerlingen?
• Is dit beleid door het bestuur in samenwerking met het onderwijspersoneel uitgewerkt in handvatten voor docenten en ander onderwijspersoneel om dit beleid uit te kunnen voeren?
• Heeft het bestuur procedures herzien of opgesteld om te borgen dat het onderwijspersoneel weet hoe in het belang van leerlingen te handelen bij de begeleiding en ondersteuning?
• Voert het bestuur dit beleid uit?
• Draagt het bestuur zorg voor verdere professionalisering van docenten en ander onderwijspersoneel om dit beleid uit te kunnen voeren?

Met betrekking tot het aanbod van de kerndoelen (art. 11c WVO):

• Draagt het bestuur er zorg voor en waarborgt het bestuur dat de leerlingen van de locatie Zaltbommel, waar er sprake was van een tekortschietend aanbod als het gaat om het behalen van de kerndoelen en meer specifiek kerndoel 43, dat aanbod alsnog hebben ontvangen?
• Heeft het bestuur de inspectie geïnformeerd over de wijze waarop de betreffende leerlingen van de locatie Zaltbommel dit aanbod alsnog is aangeboden?
• Heeft het bestuur een rapportage aan de inspectie gezonden nadat leerlingen het aanbod hebben ontvangen? In de rapportage staat in ieder geval welke leerlingen wanneer en op welke wijze het aanbod hebben ontvangen.

Bovenstaande vragen zijn gericht op de tekortkomingen. Wij hebben daarnaast in ons rapport aangegeven dat we de in augustus 2021 in werking tredende Wet op het Burgerschapsonderwijs (art. 17 WVO) betrekken bij de herstelopdrachten. Het bestuur heeft aan deze stimulerende opmerkingen gehoor gegeven door ze expliciet bij het verbetertraject te betrekken, en ze zijn vervolgens ook in vragende vorm aan het onderzoeksplan toegevoegd.

Deze onderzoeksvragen zijn:

• Draagt het bestuur zorg voor een samenhangende, doelgerichte en herkenbare invulling van burgerschapsonderwijs?
• Kan het bestuur aantonen dat lesmateriaal, toetsen en antwoorden op toetsen in lijn zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat?

Onderzoeksactiviteiten
Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, hebben we gesprekken gevoerd met:
• Het bestuur
• De schoolleiding
• Het bestuur en de schoolleiding
• Teamleiders locatie Zaltbommel
• Vertegenwoordiging van de medezeggenschapsraad
• Leden van de raad van toezicht
• Mentoren bovenbouw (zowel op de locatie Gorinchem als de locatie Zaltbommel)
• Mentoren onderbouw (zowel op de locatie Gorinchem als de locatie Zaltbommel)
• Leerlingen onderbouw (zowel op de locatie Gorinchem als de locatie Zaltbommel)
• Leerlingen bovenbouw (zowel op de locatie Gorinchem als de locatie Zaltbommel)
• Een gesprek met het zorgteam en de zorgcoördinator (zowel op de locatie Gorinchem als de locatie Zaltbommel)
• Een gesprek met de vertrouwenspersonen (zowel op de locatie Gorinchem als de locatie Zaltbommel)
• Docenten en vakgroepvoorzitters van biologie, maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst
• Docenten betrokken bij het aanbod burgerschapsonderwijs
• Verantwoordelijke uitvoerders voor het sociale veiligheidsbeleid (waaronder onder meer teamleiders locatie Gorinchem)

Daarnaast zijn de volgende activiteiten ondernomen:
• We hebben een vragenlijst uitgezet onder het personeel.
• We hebben een telefonisch spreekuur gehouden voor ouders, medewerkers van de school en (oud-)leerlingen.
• We zijn op de beide locaties rondgeleid door leerlingen.
• We zijn op de locatie in Gorinchem rondgeleid door een conciërge.

[1] Wij verwijzen in dit rapport consequent naar *de wettelijke vereisten* en *niet* naar *de drie tekortkomingen* zoals we die in het rapport van juni 2021 in de tabel (afspraken over vervolgtoezicht) vermelden. De oorzaak daarvan is gelegen in verschrijving die is opgetreden in het rapport van juni 2021. Die verschrijving heeft ertoe heeft geleid dat de eerste tekortkoming in de

tabel is weggevallen. We vermelden in het rapport dat u nu leest in deze voetnoot voor de volledigheid de tekortkoming die vermeld stond in het eerste concept-rapport dat het bestuur ontving. In de tabel van het definitieve rapport van juni 2021 staat nu: 'Het bestuur heeft in onvoldoende mate beleid dat voor onderwijspersoneel handvatten biedt bij het creëren van een veilig schoolklimaat voor alle leerlingen (art. 24, tweede en derde lid WVO). Docenten beschikken over onvoldoende zeggenschap over de pedagogisch-didactische aanpak op dit punt (art. 32e derde lid, sub c WVO).' Er had moeten staan: 'Het bestuur draagt onvoldoende zorg voor de psychische, fysieke en sociale veiligheid van alle leerlingen, voert geen beleid voor (groepen) leerlingen en monitort de veiligheid onvoldoende (art. 3b WVO, art. 23 a WVO, art. 24 WVO)'. De verschrijving heeft geen betrekking op de herstelopdrachten die wij het bestuur gegeven hebben, en die het bestuur ook heeft uitgevoerd.

2 . Conclusie en resultaten herstelonderzoek

In dit hoofdstuk geven we de resultaten weer van het herstelonderzoek op bestuursniveau. We vermelden eerst het samenvattend oordeel, het vervolgtoezicht en de conclusie en beschrijven vervolgens onze bevindingen met betrekking tot de onderzoeksvragen.

Samenvattend oordeel
Het bestuur heeft aan de herstelopdrachten met betrekking tot art. 3b, art. 24, tweede en derde lid WVO, art 32e derde lid, sub c WVO en art. 11 WVO voldaan. De geconstateerde tekortkomingen zijn daarmee opgeheven. We lichten dit nader toe bij de conclusie en in paragraaf Resultaten onderzoek..

Naast herstelopdrachten, stimuleerden wij in juni 2021 het bestuur om na te gaan of lesmateriaal, toetsen en antwoorden op toetsen in lijn zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, en om het burgerschapsonderwijs verder te ontwikkelen in lijn met de nieuwe wet Burgerschapsonderwijs (art. 17 WVO) die in augustus 2021 in werking is getreden.

We zien dat het bestuur voortvarend te werk is gegaan om het burgerschapsonderwijs te verbeteren. Van strijdigheid met de basiswaarden van de democratische rechtstaat is in het lesaanbod van de Gomarus en de uitingen van docenten in ons onderzoek niets gebleken. Wel constateert de inspectie dat de school niet aan alle wettelijke eisen rond bevordering van burgerschap voldoet. Dit betreft onder meer de eisen dat dit onderwijs doelgericht en samenhangend moet zijn. Dat is op dit moment nog onvoldoende het geval. Vanwege de tijd gemoeid met realisering van nieuwe wettelijke eisen, gaat de inspectie in deze fase tot actieve handhaving over, als daarvoor aanleiding bestaat. Omdat de school actief werkt aan realisering, beperken wij ons op dit moment tot de opmerking dat het van belang is de ontwikkeling van het burgerschapsonderwijs voort te zetten, zodanig dat aan alle wettelijke eisen zal zijn voldaan.

Vervolgtoezicht
Het bestuur valt hiermee onder het reguliere basistoezicht. Het basistoezicht voorziet onder meer in een tweejaarlijks periodiek bestuursgesprek (PBG). Wij voeren in januari 2023 een PBG. Tijdens het gesprek zal de voortgang rond de aandachtspunten uit dit herstelonderzoek met het bestuur besproken worden.

Conclusie
In ons rapport van 18 juni 2021 constateerden we tijdens het specifiek onderzoek in het kader van artikel 15 van de WOT een aantal tekortkomingen met betrekking tot de wettelijke vereisten. Deze leidden tot twaalf herstelopdrachten (zie daarvoor ook de twaalf onderzoeksvragen). Het bestuur heeft aan al die herstelopdrachten voldaan. De herstelopdrachten zijn hieronder gerangschikt in relatie tot de tekortkomingen op de bijbehorende wettelijke bepalingen. Ten aanzien van het herstel van deze opdrachten constateren we het volgende:

Zorgplicht
In ons rapport van juni 2021 stelden we vast dat, hoewel de school voor de meeste leerlingen veilig was, het bestuur de veiligheid van specifieke groepen leerlingen in onvoldoende mate heeft beschermd en geborgd en daarmee niet voldeed aan de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid (art. 3b WVO).
We hebben nu geconstateerd dat het bestuur in voldoende mate zorgdraagt voor de psychische, fysieke en sociale veiligheid van leerlingen en zo aan zijn zorgplicht voldoet.

Toelichting
Het bestuur brengt de veiligheid van leerlingen beter in beeld. Dat doet het door verschillende instrumenten in te zetten en deze in samenhang te analyseren. Het veiligheidsbeleid (inclusief het anti-pestbeleid) is daarnaast herijkt en waar nodig uitgebreid. Protocollen op gebied van leerlingbegeleiding en het behandelen van vertrouwelijke informatie zijn doorgelicht en aangepast. De verantwoordelijkheidstoedeling voor alle personen die bij de veiligheid van leerlingen betrokken zijn, is verduidelijkt en terug te vinden in het veiligheidsbeleid. Het bestuur kan ons laten zien dat het beschikt over meer gedetailleerde informatie en dat het samen met de schoolleiding in staat is om, indien dat nodig is, gerichte maatregelen te treffen om de veiligheid van leerlingen te borgen dan wel te bevorderen. Docenten weten waar ze informatie moeten vinden. Het beleid is helder vastgelegd. Er wordt uitvoer aan gegeven, en bestuur en raad van toezicht zien erop toe dat iedereen zich aan gemaakte afspraken houdt. Ook is de 'Notitie homoseksualiteit' uit 2016 in samenspraak met de koepel voor reformatorische scholen vervangen door een visienota over seksuele diversiteit. Deze vernieuwde nota is richtinggevend voor het sociale schoolveiligheidsbeleid op het gebied van seksuele diversiteit.

Bijdrage personeel aan onderwijskundig beleid en pedagogisch-didactisch handelen
In ons rapport van juni 2021 stelden we vast dat het bestuur onvoldoende beleid voert over hoe het personeel bijdraagt aan de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijskundig beleid (waaronder het veiligheidsbeleid) en onvoldoende beleid voert over

wat er pedagogisch-didactisch van het personeel wordt verwacht (art. 24, tweede en derde lid WVO, art. 32e derde lid, sub c WVO).
We hebben nu geconstateerd dat het bestuur in voldoende mate beleid voert dat het onderwijspersoneel handvatten biedt bij het creëren van een veilig schoolklimaat voor alle leerlingen, en over wat er in dat kader pedagogisch-didactisch van het personeel verwacht wordt (art. 24, tweede en derde lid WVO, art. 32e, derde lid, sub c, WVO).

Toelichting
Er is een Praktische handreiking waarin is vastgelegd hoe medewerkers op de Gomarus geacht worden om te gaan met leerlingen die aangeven niet heteroseksueel te zijn. De handreiking geniet grote bekendheid en een breed draagvlak binnen de school. Ze is tot stand gekomen na uitgebreide interne feedbackrondes, gesprekken met (oud)-leerlingen en met behulp van externe expertise.

De afgelopen maanden heeft er een scala aan professionaliseringsactiviteiten plaatsgevonden en die hebben een brede bewustwording rond dit thema binnen de school op gang gebracht. Om de opbrengst hiervan te borgen, krijgen enkele van deze activiteiten een vaste plek op de scholingsagenda.

Kerndoelen
In ons rapport van juni 2021 stelden we vast dat niet alle leerlingen het lesaanbod over seksuele diversiteit (kerndoel 43) hadden ontvangen. We hebben nu geconstateerd dat alle leerlingen van beide locaties in de onderbouw het lesaanbod rond kerndoel 43 hebben ontvangen (art 11c WVO).

Toelichting
Het bestuur heeft aangetoond dat de lessen verzorgd zijn. Om handelingsverlegenheid bij mentoren rond dit aanbod tegen te gaan, zijn mentoren (bij)geschoold. Dit aanbod blijft ook structureel in stand.

Bovenstaande conclusies met betrekking tot de wettelijke bepalingen zijn gericht op het feitelijke herstel van de tekortkomingen. Hieronder beschrijven we de bevindingen rond de aandacht die voor verdere ontwikkeling van het burgerschapsonderwijs nodig is.

Burgerschap
De inspectie heeft bij het onderzoek geen aanwijzingen aangetroffen dat er het onderwijsaanbod van de school, de uitingen van docenten, schoolleiding of bestuur in strijd zou zijn met de basiswaarden.

Het aanbod van het burgerschapsonderwijs is wel herkenbaar maar nog niet voldoende samenhangend en doelgericht. De wet op het burgerschap is op 1 augustus ingegaan. Tot en met de zomer van 2022

hanteren wij in ons toezicht een implementatie-coulance die ook voor de Gomarus geldt.

Toelichting
Het lesmateriaal is in opdracht van het bestuur door docenten gescreend op mogelijke strijdigheden met de basiswaarden van de democratische rechtstaat. Deze screening is tijdens het onderzoek toegelicht. Wij hebben daarnaast ook geen aanwijzingen aangetroffen voor andere uitingen van docenten, schoolleiding of bestuur die in strijd zouden zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

We stimuleren het bestuur door te gaan met de inventarisatie van de reeds aanwezige doorlopende leerlijnen in het burgerschapsonderwijs, het expliciteren van doelen die men wil bereiken, en het herkenbaar maken van een breed, proactief aanbod om de basiswaarden van de democratische rechtsstaat te bevorderen. Het is daarbij van belang actief aandacht te schenken aan de verhouding tussen de visie van de school, en basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals gelijkwaardigheid, non-discriminatie en autonomie. Leerlingen dienen zich deze waarden eigen te maken, en ook rond het thema seksuele diversiteit toe te passen. Ons onderzoek wijst ook uit dat het daarnaast ook, los van de thematiek van seksuele diversiteit, van belang is het aanbod aan te laten sluiten bij de specifieke behoeften van de leerlingenpopulatie van de Gomarus.

Resultaten onderzoek

In deze paragraaf lichten wij de bevindingen van ons onderzoek toe die tot ons oordeel hebben geleid. De onderwerpen zijn in deze paragraaf gerangschikt naar een aantal onderwerpen die corresponderen met de wettelijke vereisten.

Zorgplicht: monitoring sociale veiligheid
Het bestuur draagt in voldoende mate zorg voor de psychische, fysieke en sociale veiligheid van de leerlingen en voldoet zo aan zijn zorgplicht (art. 3b WVO). Door middel van verschillende interventies voldoet het bestuur aan zijn monitorverplichting. Dat blijkt uit onderstaande bevindingen:

Wat is verbeterd?

Gerichte inzet van (normeerde) monitorinstrumenten
Ten eerste brengt het bestuur de veiligheid van leerlingen in beeld met behulp van meerdere (genormeerde) monitorinstrumenten. Om zicht te krijgen op de (kleine) groep die de school als mogelijk onveilig

ervaren, worden schoolspecifieke vragen aan de monitor sociale veiligheid toegevoegd die de veiligheid van die specifieke (groepen) leerlingen adresseren.

De schoolleiding analyseert met de teamleiders de opbrengsten van de monitor en stelt daarbij vragen als: welk beeld komt er uit de cijfers naar voren? Welke problemen of eventueel welke leerlingen zijn verbonden met de (kleine) percentages van leerlingen die zich niet veilig voelen? Dit wordt besproken met het bestuur. Naar aanleiding van analyse van de informatie wordt bepaald waar en welke interventies er nodig zijn. Een voorbeeld van die werkwijze is dat de schoolleiding op basis van de analyse een interventie heeft ingezet in een klas op een van de afdelingen. Teamleiders en mentoren hebben de oorzaak van de ervaren onveiligheid achterhaald en er is met behulp van groepsdynamica geïntervenieerd.

Actieve monitoring door mentoren en teamleiders
Ten tweede wordt het bestuur structureel door de schoolleiding geïnformeerd over mogelijke risico's die naar voren komen in de sociale veiligheid van leerlingen. De kwaliteitszorgcyclus voorziet in een aantal begeleidingsteamgesprekken (BT-gesprek) tussen teamleider en mentor. Een van die BT-gesprekken wordt nu jaarlijks ingezet om alle individuele leerlingen te bespreken met het oog op sociaal welbevinden en veiligheid. De teamleider stelt daarbij vragen als: ziet de mentor risico's? Is de begeleiding voor alle leerlingen op dat moment toereikend of is de inzet van het zorgteam gewenst? De teamleider verantwoordt zich op basis van deze gesprekken over de afdeling aan de directie. Het bestuur ontvangt een terugkoppeling over het algemene beeld. Waar nodig wordt het bestuur geïnformeerd over (geanonimiseerde) individuele casuïstiek.

Contact mentor - leerling
Ten derde is in de onderbouw het mentoruur vast ingeroosterd. Wanneer de mentor individuele gesprekken voert met leerlingen, legt de mentor de afspraken vast. De teamleiding ziet erop toe dat van deze gesprekken verslag wordt gelegd. Leerlingen en mentoren bevestigen dat deze individuele gesprekken ook worden gevoerd. Ze geven wel aan dat er verschil is tussen de wijze waarop mentoren gebruik maken van het mentoruur. In de bovenbouw is gekozen voor dubbelmentoraat. Vier ogen zien meer dan twee, en twee mentoren zijn beter in staat om het groepsproces te begeleiden en daarnaast voldoende tijd aan passende begeleiding te besteden. Daarnaast ervaren de leerlingen meer openheid en begrip bij mentoren en docenten als er in een klassensetting over onderwerpen als uitsluiten van (groepen) leerlingen of seksuele identiteit wordt gesproken. Ook komen deze thema's aan bod tijdens de dagopeningen.

Leerlingbetrokkenheid
Ten slotte schenkt de schoolleiding aandacht aan de veiligheid door op alle afdelingen en locaties panelgesprekken te voeren. Sociale veiligheid is daar een vast agendapunt. Van deze bijeenkomsten wordt verslag gelegd. Deze verslagen worden gedeeld met de medewerkers van het betreffende team of afdeling. De schoolleiding voert op basis van de uitkomsten ook interventies uit.

De leerling-geleding van de medezeggenschapsraad (mr) zet daarnaast via de portal bij tijd en wijle leerling-polls uit om te peilen hoe leerlingen over bepaalde zaken denken. Zo zijn leerlingen het afgelopen schooljaar bevraagd over het schoolklimaat, de veiligheid en hun algemeen welbevinden. Deelnemende leerlingen geven volgens de leerlinggeleding van de mr in de leerling-poll aan dat zij zich veilig voelen op school.

Wat kan (nog) beter?

Bij evaluaties meer aandacht voor wat leerlingen merken
In het verbetertraject gaat het nu nog om beleid en om het handelen van de docent. Het verdient aandacht om evaluaties (ook) te richten op de vraag wat leerlingen merken van het verbetertraject. Het bestuur kan bijvoorbeeld de medewerkers en leerlingen beter bij de uitkomsten van de monitoring betrekken door deze in de teams, en met mentoren, en ook met leerlinggeleding van de mr te bespreken. Tijdens ons onderzoek werd duidelijk dat er interventies waren gepleegd naar aanleiding van de uitkomsten van de panelgesprekken met leerlingen maar dat was niet af te leiden uit de stukken. Als dit duidelijker wordt vastgelegd, dan is ook duidelijker wat het de leerling(en) oplevert.

Daarnaast is het jammer dat juist afgelopen jaar het voorgenomen schoolverlatersonderzoek geen doorgang kon vinden. Ook externe partijen als de GGD kunnen (nog) nadrukkelijker bij de monitoring van de veiligheid betrokken worden. Er zijn wel voornemens daartoe maar die hebben nog geen vaste vorm gekregen, net als de voorgenomen gesprekken met kerkgemeenschappen. Het stimuleren van ouderbetrokkenheid is vanwege corona ook vertraagd. Het is zaak dat al deze activiteiten hun weg vinden naar de reguliere cyclus van kwaliteitszorg.

Zorgplicht: veiligheidsbeleid
Het bestuur heeft in voldoende mate beleid dat voor het onderwijspersoneel handvatten biedt bij het creëren van een veilig schoolklimaat voor alle leerlingen, en over wat pedagogisch-didactisch van het personeel verwacht wordt (art. 24, tweede en derde lid WVO, art. 32e derde lid, sub c, WVO). Dat blijkt uit onderstaande bevindingen:

Wat is verbeterd?

Beleid en -protocollen op het gebied van veiligheid geactualiseerd
Het bestuur heeft het veiligheidsbeleid bijgesteld. Zo is in het verbetertraject gericht ingezet op anti-pestbeleid. Het anti-pestprotocol is geactualiseerd, de inzet van groepsdynamica wordt beschreven en toegepast en er zijn op leerlingniveau verschillende activiteiten georganiseerd om schelden tegen te gaan. Dit is mede op aanraden van oud-leerlingen gebeurd die tijdens hun schoolcarrière een discrepantie hebben ervaren tussen de aandacht voor het tegengaan van vloeken enerzijds en de geringe aandacht voor het schelden en het bestraffen van schelden met 'homo' anderzijds. De alertheid hierop onder medewerkers van de school is toegenomen en van leerlingen en personeel hoorden we dat er actief wordt ingegrepen. Ook andere procedures zijn herzien. Zo zal het bestuur in het vervolg aan de vertrouwenspersonen terugkoppelen hoe er is omgegaan met de (geanonimiseerde) informatie die zij het bestuur verschaffen. De raad van toezicht geeft aan deze procedure mede te borgen en ziet erop toe dat zij deze rapportages ontvangt. Daarnaast is door de schoolleiding voor iedereen inzichtelijk in kaart gebracht wie op welk vlak het juiste aanspreekpunt is en wie welke verantwoordelijkheid heeft voor sociale veiligheid. Onderdelen van het schoolveiligheidsplan zoals het pestprotocol en meldcode kindermishandeling zijn afgelopen jaar door het bestuur en medewerkers herijkt en voldoen aan wet- en regelgeving.

Visienota sociale veiligheid en seksuele diversiteit
Toen wij de school in april in 2021 bezochten, stond het beleid ten aanzien van homoseksualiteit beschreven in de 'Notitie homoseksualiteit' (2016). Deze notitie is vervallen, vormt niet langer onderdeel van het beleid en is ook in de praktijk niet langer van toepassing. De school maakt bij de formulering van haar beleid op het gebied van sociale veiligheid gebruik van een recente visienotitie van de besturenorganisatie Vereniging voor Gereformeerde Scholen: 'Visienota sociale veiligheid en seksuele diversiteit'. Het bestuur heeft bijgedragen aan de notitie van de besturenorganisatie en gebruikt de notitie bij de vormgeving van het eigen schoolbeleid. In deze notitie is opgenomen dat er met leerlingen wordt overlegd welke informatie wel en welke informatie niet met ouders gedeeld wordt. Ouders worden, als dat niet de wens is van de leerling, niet geïnformeerd over de seksuele geaardheid van leerlingen. Uit onze gesprekken en de vragenlijst die wij rondstuurden wordt duidelijk dat deze aanpassing breed gedragen wordt door het personeel en leerlingen.

Wat kan (nog) beter?

Integratie kwaliteitsbeleid en verbetertraject
De integratie van het verbetertraject in de staande kwaliteitsagenda kan op onderdelen verbeterd worden. De herijking van het veiligheidsbeleid stond bijvoorbeeld los van het verbetertraject. De herziening stond 'gewoon' op de kwaliteitsagenda voor dit najaar. Vervolgens zijn de uitkomsten wel betrokken bij het traject maar idealiter had het bestuur dit al in een eerder stadium gedaan. Een ander voorbeeld is de herziening van het leerlingenstatuut. Dat staat voor volgend jaar op de agenda. Het bestuur had deze herziening, in het kader van het verbetertraject, naar voren kunnen halen. We vinden in het leerlingenstatuut op dit moment nog maar weinig directe input van leerlingen terug.

Bijdrage personeel aan onderwijskundig beleid en pedagogisch-didactisch handelen
Naast het vastleggen van de visie en het aanpassen van beleid en protocollen, is er binnen de Gomarus uitvoerig aandacht besteed aan de vraag wat het nieuwe beleid in de praktijk betekent voor het dagelijks handelen van medewerkers van de school. Dat zien we terug in de Praktische handreiking en in scholing en professionaliseringsactiviteiten die vanaf september 2021 zijn ingezet.

Het bestuur voert nu in voldoende mate beleid dat het onderwijspersoneel handvatten biedt bij het creëren van een veilig schoolklimaat voor alle leerlingen, en over wat pedagogisch-didactisch van het personeel verwacht wordt (art. 24, tweede en derde lid WVO, art. 32e derde lid, sub c, WVO).
Dit blijkt uit de onderstaande bevindingen:

Wat is verbeterd?

Praktische handreiking
Het bestuur heeft samen met alle medewerkers een Praktische handreiking ontwikkeld met daarin "essenties voor de omgang met en begeleiding van leerlingen met een homoseksuele geaardheid". Het belang van de leerling staat in de handreiking centraal. Onze gesprekspartners bevestigen desgevraagd dat de veilige pedagogische setting prevaleert boven het uitdragen van de visie van de school. De Praktische handreiking geniet een breed draagvlak en grote bekendheid onder het personeel. Het is het product van een langdurig feedbackproces waarin ook de inbreng van externe professionals en oud-leerlingen is verwerkt. Onze gesprekspartners en de respondenten van de vragenlijst geven in grote meerderheid aan betrokken te zijn geweest bij de totstandkoming van het nieuwe beleid. Zij zijn op de hoogte van wat dat beleid behelst. De Praktische handreiking bevat ook richtlijnen voor of, hoe en wanneer informatie

over leerlingen met derden gedeeld kan worden. We hebben getoetst of de handreiking in lijn is met de eisen die wet stelt aan het pedagogisch-didactisch handelen van docenten en schoolleiding, en dat is het geval.

Scholing en professionalisering
De schoolleiding en het bestuur hebben tijd en aandacht besteed aan de deskundigheidsbevordering op het gebied van seksuele diversiteit van alle medewerkers. Alle personeelsleden hebben deelgenomen aan een of meerdere activiteiten die er in dit kader hebben plaatsgevonden: teambesprekingen, gezamenlijke scholing van externen, een workshop waarin homoseksuele oud-leerlingen hun ervaringen deelden. We zien dat scholing en onderlinge uitwisseling meer kennis heeft opgeleverd bij medewerkers over wat specifieke leerlingen nodig hebben om zich veilig te voelen. In de afgelopen maanden zijn er leerlingen die tijdens mentorlessen hun klasgenoten verteld hebben homoseksueel te zijn. Docenten geven aan makkelijker met elkaar het gesprek te durven aangaan over hoe het eigen pedagogisch handelen versterkt kan worden en wisselen onderling ervaringen uit. Docenten en mentoren staan stil bij wat dat betekent voor hun eigen rol en denken met elkaar na welke (zorg)structuur daarbij past.

Daarnaast is er een verplicht scholingsaanbod voor nieuwe mentoren op het gebied van omgang met seksuele diversiteit, dat ook facultatief beschikbaar is voor ervaren mentoren.
Zo vergroten zowel nieuwe als ervaren mentoren de eigen pedagogische handelingsbekwaamheid. Leerlingen vertellen ons dat zij de lessen hebben gehad over seksuele diversiteit en benoemen dat zij merken dat de school dit thema op een andere wijze wil benaderen. Desondanks ervaren zij bij sommige docenten nog altijd enige handelingsverlegenheid (zie ook: aandachtspunten).

Professionalisering op de kwaliteitsagenda
Verschillende van de bovenstaande professionaliseringsactiviteiten zullen jaarlijks worden opgenomen op de scholingsagenda. Dit geldt voor de scholing van (nieuwe) mentoren en voor een jaarlijks terugkerende studiedag. Het verbetertraject heeft zijn weg gevonden naar de professionele leergemeenschappen die de school rijk is.

Governance versterkt
Een ander belangrijk punt waar we verbetering zien in het zorgdragen voor een veilige omgeving voor leerlingen is dat zowel de mr als de raad van toezicht (rvt) een grotere rol opeist dan voorheen met betrekking tot het ontwikkelen en evalueren van de sociale veiligheid van de leerlingen, en van het personeelsbeleid op dit gebied. Beide gremia hebben gereflecteerd op hun optreden in het verleden en

willen hun rol in de verantwoordingsdialoog nadrukkelijker oppakken. Zo houdt de rvt actief zicht op het tempo van het verbetertraject en bespreekt het met het bestuur de wijze waarop bestuur en schoolleiding leiding geven aan het verbetertraject. De mr houdt de vinger aan de pols waar het gaat om het beleggen van verantwoordelijkheden rond het sociale veiligheidsbeleid. Voor de borging van beleid over de rol van de docent en ander onderwijspersoneel is dit positief. Het laat ook zien dat het bestuur de afgelopen maanden af en toe aanmoediging behoefde om tot actie te komen. Het is daarom positief dat schoolleiding en bestuur komend jaar gezamenlijk een intervisietraject zullen aangaan.

Wat kan (nog) beter?

Pedagogisch klimaat versterken

Het is niet de taak van de inspectie om een inhoudelijk oordeel over de pedagogische visie of uitgangspunten van de school te geven. We constateren dat de Praktische handreiking als helpend wordt ervaren, juist vanwege de concrete handvatten. We constateren daarbij dat de handreiking vooral ingaat op hoe het gesprek gevoerd moet worden met individuele leerlingen die vragen hebben over hun geaardheid. In gesprekken met docenten, medewerkers en de schoolleiding horen wij dat er ook behoefte is aan een bredere visie op de vraag hoe je met leerlingen in klassenverband spreekt over actuele thema's waarbij de visie van de school kan afwijken van de brede maatschappelijke opvatting. We nemen in dat opzicht een kentering waar in de school. Uit gesprekken en uit de antwoorden op de vragenlijst die we rondstuurden, maken we op dat men meer op zoek is naar de dialoog met de leerling, daar waar het voorheen ging om het verkondigen van de visie. Wij stelden ook vast dat het gewijzigde beleid binnen de school al wel effect sorteert. Tegelijkertijd kan dit nog wel doelgerichter. Leerlingen en medewerkers geven aan hier behoefte aan te hebben. Ook is er behoefte aan een in de organisatie gedragen antwoord op de vraag wat er in brede zin van het pedagogisch-didactisch handelen van de docent in dit opzicht wordt verwacht. Er is nu meer duidelijkheid wat er verwacht wordt van medewerkers en schoolleiding ten aanzien van leerlingen die vragen hebben over hun seksuele identiteit maar er zijn ook andere maatschappelijke thema's waarvan sommige docenten en leerlingen aangeven dat zij (nog) meer handvatten kunnen gebruiken om constructief met de leerlingen in gesprek te gaan.

Alle docenten handelingsbekwaam

Leerlingen merken dat de school een andere houding inneemt ten opzichte van de thematiek rond seksuele diversiteit, al vinden leerlingen in de onderbouw dat nog niet alle docenten voldoende zijn toegerust om het thema aansprekend te behandelen. De school en het bestuur moeten zich blijven inspannen om

handelingsverlegenheid bij alle docenten op dit terrein op te heffen. Er liggen kansen om binnen de belevingswereld van de leerlingen de actualiteit te gebruiken voor het bespreken van thema's rond diversiteit en seksualiteit. Leerlingen geven aan dat ze behoefte hebben om daarover in gesprek te gaan, maar dat dat niet in alle lessen gebeurt. Zij signaleren daarbij verschillen tussen docenten.

Kerndoelen
Het bestuur heeft ervoor zorggedragen dat alle leerlingen van beide locaties in de onderbouw het lesaanbod rond kerndoel 43 ontvangen. Om handelingsverlegenheid bij mentoren rond dit aanbod tegen te gaan, zijn mentoren (bij)geschoold. Dit aanbod blijft ook structureel in stand. Het bestuur voldoet daarmee aan art. 11c WVO. Dit blijkt uit de volgende bevindingen:

Wat is verbeterd?

Aanbod kerndoel 43 en professionalisering mentoren
Op de locatie Zaltbommel hebben de leerlingen die de geplande lessen over seksuele diversiteit niet hadden ontvangen (kerndoel 43) deze lessen alsnog gekregen in het schooljaar 2021-2022. Daarnaast is de school nagegaan wat de oorzaak was van het uitblijven van dit aanbod aan deze leerlingen. De oorzaak lag in handelingsverlegenheid van mentoren en in praktische verschuivingen van de mentorles. Zowel aan de professionalisering van mentoren op dit punt (zie: scholing en professionalisering) als aan de planning van het aanbod is gewerkt. De lessen over dit thema worden nu in projectweken voor alle klassen geprogrammeerd. Het maakt structureel onderdeel uit van het lesaanbod in de mentorlessen van het tweede en derde leerjaar.

Burgerschap
Wij vroegen het bestuur in ons rapport van 2021 om zorg te dragen voor een samenhangende, doelgerichte en herkenbare invulling van burgerschapsonderwijs. Ook vroegen wij het bestuur om aan te tonen dat lesmateriaal, toetsen en antwoorden op toetsen in lijn zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (art. 17 WVO).

Het bestuur kan aantonen dat al het lesmateriaal in lijn is met de basiswaarden. Het aanbod is herkenbaar. Gezien de wetgeving over burgerschapsonderwijs van 1 augustus 2021 is er (nog) niet genoeg samenhang en doelgerichtheid. We zien wel dat het bestuur voortvarend van start is gegaan en stimuleren het op deze weg door te gaan. We baseren ons daarbij op de volgende bevindingen:

Wat gaat goed?

Lesmateriaal in lijn met basiswaarden
Het bestuur en de schoolleiding hebben alle vakgroepen de opdracht gegeven om het lesmateriaal te controleren op mogelijke strijdigheid met basiswaarden. Wij hebben deze screening in gesprekken met docenten en bestuur nader bevraagd. Er is geen strijdigheid aangetroffen. De vakgroep godsdienst heeft in onderling overleg besloten het lesaanbod aan te passen en anders om te gaan met de beoordeling van open toetsvragen waarop meerdere antwoorden mogelijk zijn. Dit sluit aan bij ons beeld dat er op de school meer aandacht is voor de dialoog met en eigen opvatting van leerlingen. Er zijn door ons ook geen strijdigheden met basiswaarden aangetroffen in de uitingen van docenten, schoolleiding of bestuur.

Wat kan beter?

Aanbod nog niet samenhangend en doelgericht
We stimuleren het bestuur door te gaan met de inventarisatie van de doorlopende leerlijnen die er al zijn in het burgerschapsonderwijs, het expliciteren van doelen die men wil bereiken met het onderwijs, en het herkenbaar maken van een breed proactief aanbod om de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (gelijkwaardigheid, vrijheid van meningsuiting, begrip voor anderen, verdraagzaamheid; afwijzen van discriminatie; afwijzen van onverdraagzaamheid; autonomie; verantwoordelijkheidsbesef) te bevorderen.

Het bestuur heeft een commissie ingesteld om het burgerschapsonderwijs in lijn te brengen met de eisen die artikel 17 WVO stelt. Docenten uit verschillende vakgroepen hebben de afgelopen maanden een begin gemaakt met de inventarisatie van het bestaande aanbod. De Gomarus kent al een breed aanbod aan burgerschapsactiviteiten. In die zin is het aanbod wel herkenbaar. De samenhang en doelgerichtheid ontbreekt echter nog. Welke doelen worden beoogd met de verschillende activiteiten? Wat is het overkoepelende doel? Welke doorlopende leerlijnen zijn er al? Welke moeten versterkt worden? De commissie is nu nog in de inventariserende fase. Haar activiteiten moeten leiden tot aanbevelingen aan het bestuur hoe de doelmatigheid, de samenhang en de herkenbaarheid van het onderwijs geborgd kan worden.

Aansluiten bij behoefte van leerlingen
Bij de ontwikkeling van het burgerschapsaanbod is het van belang om de mogelijke risico's die samenhangen met de visie van de school te adresseren, en deze te verbinden aan de specifieke behoeften van de leerlingenpopulatie van de Gomarus. Het verdient aanbeveling om de aandachtspunten die wij in de alinea 'bijdrage personeel aan het onderwijskundig beleid en pedagogisch-didactisch handelen'

benoemen nadrukkelijk bij die ontwikkeling te betrekken. We wijzen er daarbij op dat de wettelijke burgerschapsopdracht van scholen vraagt zorg te dragen voor een schoolcultuur waarin de basiswaarden zichtbaar zijn en allen zich, ondanks verschillen, veilig en geaccepteerd voelen. Burgerschap kan daarbij fungeren als de brug tussen het gewenste pedagogische leerklimaat en de borging van de sociale veiligheid van alle leerlingen. We betrekken dit element dan ook bij ons toezicht. Zoals al eerder aangegeven hanteren we dit jaar nog een implementatiecoulance met betrekking tot art. 17 WVO, aangezien de vernieuwde wetgeving dateert van augustus 2021.

Afspraken over vervolgtoezicht

Het bestuur heeft aan de herstelopdrachten voldaan. Het bestuur valt daarmee onder het reguliere toezicht. Regulier toezicht behelst onder meer een jaarlijkse risicoanalyse. Daarnaast voorziet het met ingang van 2021 in een tweejaarlijks periodiek bestuursgesprek waarvan het eerste zal plaatsvinden in januari 2023. Tijdens het gesprek zal de voortgang rond de aandachtspunten uit dit herstelonderzoek met het bestuur besproken worden.

3 . Reactie van het bestuur

Hieronder geeft het bestuur aan op welke wijze het de bevindingen uit het onderzoek betrekt bij de verdere ontwikkeling van de bestuurlijke kwaliteitszorg.

Vrijdag 26 maart 2021 is er in NRC-handelsblad een publicatie verschenen over de sociale veiligheid op de Gomarus scholengemeenschap, waarin een aantal oud-leerlingen aangeven zich niet veilig gevoeld te hebben op onze school. Naar aanleiding hiervan heeft het bestuur de inspectie gevraagd onderzoek te doen, hetgeen geleid heeft tot een herstelopdracht. Wij zijn de inspecteurs erkentelijk voor de constructieve wijze waarop het eindonderzoek in januari 2022 is uitgevoerd. Wij zijn blij dat de inspectie heeft geconstateerd dat de herstelopdracht naar behoren is uitgevoerd en dat wordt erkend dat het bestuur, met inzet van betrokkenen vanuit de hele school, op goede wijze zorg draagt voor de fysieke en sociale veiligheid van de leerlingen.

De opmerking (pag. 21) dat de veilige pedagogische setting als uitgangspunt ‘prevaleert boven’ het uitdragen van de visie van de school kan aanleiding geven tot misverstand. Doel is om helder te maken dat juist vanuit de Bijbelse grondslag het zoveel mogelijk creëren van een veilige setting, een voorwaarde is voor het op een goede manier uitdragen van de Bijbelse visie.

De inspectie veronderstelt verder (pag. 3) dat de Bijbelse grondslag van de school een mogelijk risico oplevert voor bepaalde groepen leerlingen. Van deze suggestie distantieert het bestuur zich. Het bestuur weet zich verantwoordelijk voor de fysieke en sociale veiligheid van elke leerling, zonder enige uitzondering. En onze opdracht gaat verder. De Gomarus, een christelijke school op reformatorische grondslag, is door ouders en andere belanghebbenden opgericht met het oog op het tijdelijk en eeuwig welzijn van jongeren. Het evangelie, de blijde boodschap, staat centraal op de Gomarus. Deze boodschap wordt kernachtig verwoord in 1 Johannes 4 vers 9 en 11. “Hierin is de liefde van God jegens ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon (Jezus Christus) gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem.” En “indien God ons alzo lief heeft gehad, zo zijn ook wij schuldig elkander lief te hebben.” De vrede met God door de verdienste van Jezus Christus, Gods Zoon, is een veiligheid, een geluk en een toekomstverwachting die voor iedereen houvast en richting geeft, ook in het kader van de fysieke en sociale veiligheid zoals verwoord in de huidige regelgeving. Dat wensen we elke leerling toe.

Ir. Chr. J. (Chris) Flikweert
Voorzitter College van Bestuur

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
T-algemeen 088 6696000
T-loket (voor vragen) 088 6696060